

Zamyšlené krajiny Josefa Bulanta

Zuzana Ledererová

Jihlavský malíř Josef Bulant patří mezi osobité zjevy současné výtvarné kultury Jihomoravského kraje. Je pevně zakořeněn v horáckém prostředí, nicméně není omezen regionální krajinářskou tradicí a nevydal se snadnou cestou netvůrčího rozměšování malířského jazyka generace klasiků Vysočiny. Zvolil si vlastní malířský styl, sdělný, přirozený a hlavně nepodbízivý. Hledáme-li pramen umělce tvůrčího názoru, musíme se ohlédnout až k barbizonským v čele s Corotem a k zádumčivým krajinám Chitussiho. Neboť Josef Bulant cítí stejně jako oni realitu přírody bez efektů a příkras a s rozechvěním vnímá její filozofické a estetické hodnoty. Vysokou profesionální úroveň jeho obrazů do značné míry spoluvytváří bezpečná znalost techniky, kterou si odnesl ze studií na pražské Akademii výtvarných umění, kde byl mimo jiné též žákem B. Slánského, a prohloubil jí praxí restaurátora. Právě na dílech Josefa Bulanta si uvědomíme důležitost technické stránky malířství, jež může výrazně ovlivnit celkový výsledek. V poslední době, žel, zájem o tyto otázky obecně upadá, což se odráží u některých autorů nejen na trvanlivosti maleb, ale i na kultuře malířského přednesu.

Tematickým těžištěm Bulantovy tvorby jsou krajiny a zátiší – příroda Českomoravské vysočiny i jihlavská zákoutí. Jeho krajina je výpovědí senzitivního umělce o nadčasové hodnotě přírody a zároveň je vyjádřením konkrétního prostředí domova. Malířovy starší práce je možno považovat za podrobný portrét bažinatých luk na březích rybníků, polních cest a malých lesíků, jež dojímají svou pokorou a prostotou. Příkladem je obraz Údolí Pančavy z roku 1953, na němž kromě jiného oceníme výtečné budování prostoru.

Vývoj směřoval k tvarovému zjednodušení, výraznější stylizaci, k většímu uplatnění malířova subjektu a tím i k dalšímu prohloubení citové vroucnosti výtvarného projevu. Umělec vybírá z celku krajiny jen některé nosné motivy (v obraze Z Vysočiny – 1963 – je to třeba jen linie kopce s kulovitými korunami stromů a křehkou dominantou štíhlého smrku) a začíná odvracet svou pozornost stále častěji k různým partiím Jihlavy a někdy i Brna, kam na čas tvůrce přivedlo povolání pedagoga. Předměstské zídky, domovní štíty s vertikálami komínů, jednoduché přístěnky a kůlny tvoří útulný svět, v němž sice není člověk bezprostředně přítomen, a přece vnímáme jeho existenci, ba přímo aktivitu, s níž proměňuje a zabydluje své prostředí.

Zvláštní kouzlo mají kompozice s náměty továrniček, a předměstských dílen, mezi nimiž kvalitou vynikají oleje Truhlárna (1977) a o dva roky mladší Brněnský motiv. Násypníky, komíny se stříškami a chaos konstrukcí připomíná vzdáleně díla některých členů někdejší Skupiny 42. Bulant je nicméně vidí po svém v mnohem lyričtějším světle, jak to ostatně odpovídá jeho uměleckému naturelu. Podobného rodu jsou i jeho zahradní domky a besídky, které pro svou optimistickou živost i výrazné zpracování patří k vrcholům umělcovy dosavadní tvorby.

Neopakovatelnou náladu mají Bulantova zátiší, v nichž se dostává ještě výrazněji ke slovu autorovo barevné cítění, související s důvěrnou znalostí děl starých mistrů. Platí to především o Zátiší s vařičem z roku 1965 i pozoruhodném Zátiší s bílou lahví (1966), které jsou prací promyšlené estetické vyváženosti.

Málo známou, takřka soukromou rovinou plantova malířství jsou drobné žánry většinou s divadelními, zejména pak shakespearovskými náměty i s motivy inspirovanými četbou. V celkovém malířském pojetí se tu Josef Bulant vyznává k obdivu ke Karlu Purkyněmu. V dokonalé schopnosti vcítit se do rukopisu umělce dávné generace nezapře své restaurátorské zájmy. Třebaže tyto milé malířské drobnosti — skupinky postav v zahradách či v historické architektuře — tvoří jen druhý plán Bulantova uměleckého usilování, a hrají v jistém slova smyslu roli technické etudy, zaujme v nich neobyčejná přirozenost, schopnost vyjádřit sugestivní atmosféru a především dramatický děj. Mnohé napoví již názvy jako Ples Kapuletů, Andaluzská noc a jiné.

Jihlavský malíř Josef Bulant maluje s velkou profesionální jistotou, je bez formálních a technických obtíží a může se tedy plně soustředit na otázky obsahu a uměleckého výrazu. Jeho malířství je velmi poctivé a seriózní, každé dílo je v pravém slova smyslu prožito. Jeho velkou předností je střídavá volba užitých prostředků. Zejména pohledy do předměstských sadů a zákoutí (dvojí varianta Zelené besídky, Zasněžený dvorek, Zaniklý kout atd.) hovoří o svém autorovi jako o vnímavém, zralém a vzdělaném umělci, jenž zachycuje realitu světa s nepředstíranou citlivostí. Tu a tam zazní i nota tesknoty, jež však nikdy nesklouzne do levného sentimentu.

Kdybych měla jen několika slovy charakterizovat osobnost a dílo Josefa Bulanta, zdůraznila bych v prvé řadě neomylný smysl pro míru věcí a vnější zdrženlivost, za níž tušíme však bohaté intelektuální i citové zázemí. Jsou to vlastnosti, které spolu s odborným školením tvoří základ jeho vysoce kultivovaného malířství.

